

"De IJsselstreek"

De IJsvogel

"De IJsselstreek"

De IJsvogel

Colofon

VOORZITTER:

Henk Hietbrink, Epserenk 26
7214AR Epse 0575-491992

PENNINGMEESTER & SECRETARIAAT:

Tineke Hirschler, Buddezand 16
7384 CA Wilp
e-mail: vwgijssestreek@gmail.com

BESTUURSLID:

Wil Gerritse, Diepenveenseweg 8
8121DV Olst 0570-591983
e-mail: wil1gerritse@planet.nl

BESTUURSLID:

Harry Dijkerman, Het Wilgert 50
7214AW Epse
e-mail: harry-dijkerman@zonnet.nl

BESTUURSLID:

Jeroen Kuipers, Paul Rodenkolaan 98
7207CJ Zutphen, 0575-530059
e-mail: jkuipers01@gmail.com

REDACTIE:

Ellen Somhorst
e-mail: e.somhorst@hotmail.com

TEKSTCORRECTIES

Regien Vocks
e-mail: regien.vocks@ziggo.nl

OPMAAK IJSVOGEL:

Jeroen Kuipers en Harry Dijkerman

VERZENDING:

Rennie Veldhuizen
e-mail: rennie.veldhuizen@gmail.com

ADVERTENTIES:

Albert Luning
e-mail: a.luning@upcmail.nl

Drukker: Editoo B.V. te Arnhem

Inhoud

- 3 Van de Redactie
- 3 Vogels en reptielen
- 5 Verslag najaarsweekend Texel
- 6 E.B.W. (Euro Bird Watch)
- 7 Tafeleenden meer mannen
- 7 Vogel gedichtje
- 8 Bergeend
- 9 Vogels en de mens
- 10 Excursie Lauwersmeer
- 12 Vijf gekke feiten over broeden
- 12 Vogels en zintuigen
- 21 Jaar van de Kievit
- 13 Excursie Oostvaardersplassen
- 14 Het Usuntuvirus
- 15 Informatie vogelwerkgroep
- 16 Excursies en activiteiten

Oproep aanleveren foto's

Heb je een foto die je graag op de cover of in de IJsvogel zou willen zien? Stuur deze dan naar harry-dijkerman@zonnet.nl. Enkele eisen voor de foto zijn dat deze scherp en goed belicht moet zijn. Verder moet de grootte minimaal 2000 pixels op de korte zijde zijn en er is een minimale bestandsgrootte van 3 Mb. Dit voor voldoende resolutie voor plaatsing.

Foto cover: Drieteenstrandloper. Gemaakt door Wouter Kiela

Van de redactie

Jubileumjaar 2017

Volgend jaar vieren we feest: zoals jullie waarschijnlijk allemaal al weten, worden we dan vijftig. Er zijn al velen van ons hard aan het werk om van het jubileum een heuglijk jaar te maken. Hier alvast een opsomming van de plannen tot nu toe:

- Er komt in elk seizoen (4 x dus) een publieksexcur­sie door een vogelrijk gebied in Deventer en omge­ving.
- Er wordt een "boekje" met wandelroutes gemaakt met daarin naast de route ook informatie over de vogels die je er kunt aantreffen. Waarschijnlijk wordt het een digitaal boekje zodat het uitgebreid en ook aangepast kan worden wanneer routes veranderen.
- Op zaterdag 24 juni is er een jubileummarkt voor publiek, leden en bekenden.
- Op 30 september hebben we ons jubileumfeest met lekker eten, drinken en een heleboel vermaak.

Noteer beide data alvast in jouw agenda. Jullie zullen natuurlijk via de Nieuwsbrief van dit alles op de hoogte gehouden worden maar kijk af en toe eens in kranten/krantjes en wie weet radio en tv: we zullen volgend jaar zo nu en dan in het nieuws komen. Natuurlijk kan dit alles niet zonder ongelooflijk veel inzet van leden: meld je dus aan of sta klaar om iets te doen wanneer jou erom gevraagd wordt.

Vogelgriep

Net nu dit stukje geschreven wordt, krijg ik van Sovon bericht dat de vogelgriep weer in Nederland is aangetroffen. Alleen al in ongeveer 2 weken zijn er in het Groene Hart 2500 dode vogels uit het water gehaald. Alle pluimdieren in de veeteelt zijn weer opgehokt. Er is een duidelijke angst dat dit virus zich weer over het hele land gaat uitbreiden. Meld het als je dode vogels tegenkomt, momenteel gaat het alleen om eenden, ganzen, futen, zwanen, rallen, reigers, meeuwen, steltlopers, kraaiachtigen en roofvogels. Meld het a.j.b. bij NVWA (045-5463188) en geef het ook door via de site van Sovon, vermeld daarbij dat je de vogels al aan NVWA hebt doorgegeven. Verderop in deze IJsvogel staat een artikel over het Usutu virus, daarin staat ook heel simpel hoe je omgaat met dode vogels. Pas op, er is een vogelgriepvirus dat overdraagbaar is op mensen. Op het moment dat ik dit artikel schrijf, is nog niet bekend om welk type virus het gaat. Dus let op en meld dode vogels alsjeblieft.

Nog even als aandachtspunt voor de te schrijven artikelen voor de komende IJsvogel:

- Eigen­naam van een vogel met een hoofdletter.
- Zo mogelijk niet meer dan 500 woorden en met naamsvermelding auteur!

- Foto's los bij de artikelen aanleveren met naamsver­melding auteur!
- Tekst in Word zonder opmaak aanleveren.

Veel leesplezier met de nieuwe IJsvogel!

Ellen Somhorst

Vogels en reptielen

Vissen hebben kieuwen en halen zuurstof uit het water door via de rijk dooraderde ademhalingsorganen de kostbare zuurstof uit het water te filteren en op te nemen in het bloed. Alle andere dieren hebben longen, op één na: een kikkersoort op Borneo die door de huid ademt. Door uit te zetten, zuigen de longen lucht aan en daar gebeurt hetzelfde als in de kieuwen van de vis: het bloed "trekt" de zuurstof uit de lucht en stuurt het via de bloedbaan door het lichaam naar vitale delen, organen, spieren etc.

Bij vogels gaat dat anders, hun ademhalings­stelsel is uniek. Er is een luchtpijp, er zijn achterste luchtzakken, de longen zelf en de voorste luchtzakken. Tijdens het inademen stroomt lucht vanuit de luchtpijp naar de achterste luchtzakken en vanaf de longen naar de voorste luchtzakken. Bij uitademen stroomt de lucht van de achterste luchtzakken naar de longen en vanuit de voorste luchtzakken naar buiten. Het is een inventief heen en weer gaan van lucht, het levert optimaal rendement op en bovendien zijn vogels hierdoor in staat om in vlucht en op grote hoogte te blijven ademen.

Leguanen blijken op dezelfde manier adem te halen en ook bij andere reptielen is dit systeem werkzaam. Aangenomen wordt dat zelfs dinosaurussen miljoenen jaren geleden beschikten over dit buitengewoon efficiënte systeem. Hoe dan ook, het is de reden waarom vogels niet zichtbaar ademen, zoals een hond of kat waarvan de torso zwoegend op en neer gaat na inspanning of bij extreme hitte.

Vogelscheurkalender 2016

De laatste weken is een ware invasie gaande van Pestvogels. Foto: Harry Dijkerman

't Arsenaal
restaurant

Proef 't bij restaurant 't Arsenaal
Culinair genieten in Deventer

Wij nemen u mee bij een culinaire reis, met fantastische Frans-Mediterrane combinaties en authentieke gerechten.

Ons Menu Arsenaal:

3-gangen menu: € 34,95 p.p.
voor-, hoofd- en nagerecht
bijpassend wijnarrangement voor € 19,50

4-gangen menu: € 44,95 p.p.
bijpassend wijnarrangement voor € 26,00

Restaurant 't Arsenaal
Nieuwe Markt 33-34 • 7411 PG Deventer
T 0570 64 99 • F 0570 64 9732
www.restaurantarsenaal.nl

Facebook: 't Arsenaal | Twitter: @tarsenaal | Instagram: restaurantarsenaal

Verjaardag?
Vergadering? Kerst
Reünie? Borrel?
of gewoon Jubileum?
'n leuk Feestje?

20-150 PERSONEN

Vier het bij Eetcafé de Hoek!

Een compleet & gezellig feest op maat!
We hebben een sfeervolle feestzaal geschikt tot 60 personen direct achter het voorcafé.

Méer dan 60 personen?
Geen probleem, want dan draaien we de zaak om.
Het café wordt de feestzaal en de feestzaal wordt het café.

EETCAFÉ DE HOEK

JOPPELAAN 5, 7213 AA GORSEEL. TEL.: 0575-492263. WWW.EETCAFE-DEHOEK.NL

VERF & WAND

VAN MOURIK

Winkel
Sivorengraving 82
7412 BG Deventer
Telefoon 0570 - 615750
fax 0570 - 642998

Edelweiss Bloemen

In de Walstraat 39 en 45 is Roemar koffiebrandrij (proeverij) gevestigd op nr. 39 vind u de heerlijkste thee zowel los als trendy theebuideltjes en de granny's winkel met bijvoorbeeld de wereld beroemde granny's appeltaart

KOFFIE & THEE
Roemar Koffiebrandrij

Op nr 45 in De Blauwe Kamer is de koffiebrandrij en de koffie speciaalzaak gevestigd waar op ambachtelijke wijze de fair-trade koffie gebrand worden. In de winkels vind u hele bijzondere kadootjes.

Walstraat 39 en 45
7411 GJ Deventer
06 4227 0957
www.roemarkoffiebrandrij.nl

Bijzonder zijn de koffie of thee proeverijen waar U uitlogt krijgt over het hoe en wat van koffie of thee onder het genot van een aantal kopjes

Stichting Natuur Anders

Onderhoud en/of aanleg van

- landschap
- tuin en park
- ecogroen
- natuurlijke tuinen

www.stichtingnatuuranders.nl

Verslag najaarsweekend op Texel 2016

“strafwerkregels van Johannes”

Op een kille vrijdagochtend (7 oktober jl.) iets voor negenen verzamelden 10 deelnemers zich op de parkeerplaats bij het Postiljon hotel. We vertrokken een half uurtje later dan gepland richting Den Helder. Tijdens een tussenstop op de dijk Lelystad – Enkhuizen kreeg ik te horen dat ik strafwerk kreeg, omdat ik voor de eerste keer meeging. Hierna ging de reis verder naar Den Helder, waar Jan Jaap zich bij de groep aansloot en we dankzij de online gekochte tickets (met kenteken-herkenning) zo de boot naar Texel konden oprijden. Op Texel gingen we direct naar de Mokbaai maar door het lage water zaten de vogels, o.a. Bergeenden en diverse steltlopers, ver weg. Daarom gingen we verder door het bos naar de Noordzeekust op zoek naar de Steppenkiek die natuurlijk niet aanwezig was. Daarna het eiland over naar de Waddenkant naar andere bekende vogelgebieden zoals het Wagejot en de Otfersaat om te genieten van nog veel meer vogels, waarvan de Oeverpieper de mooiste waarneming was. Hierna vervolgden we de weg naar De Cocksdorp om een bezoek te brengen aan het Vogel informatiecentrum. De tijd was voorbijgevlogen en dus was het de hoogste tijd voor eenieder om naar zijn of haar verblijfplaats te gaan.

Vijf deelnemers verbleven in een B&B in de Cocksdorp, vijf op camping De Robbenjager in twee tenten en een camper en één in een B&B bij de vuurtoren. Na het avondeten hebben we gezellig zitten borrelen. Tijdens het borrelen bleek het gezelschap nog verder gegroeid te zijn met twee dames in een camper, die ons van wat hapjes voorzagen. En na een gezellige borrel was het de hoogste tijd om ons bed op te zoeken.

Oeverpieper. Foto: Peter Zweedijk

Omdat de B&B'ers uit De Cocksdorp later kwamen, haalde Peter mij zaterdagochtend op de afgesproken plaats op om naar de camping te gaan, waar de groep B&B'ers inmiddels ook gearriveerd was. Nu kon de wandeling in de buurt van de camping, langs het Renvogelveld en door de Tuintjes, beginnen. Bij de camping hoorden we de Waterral en zagen we onder meer veel Goudhaantjes. Aan de waterkant bij het Renvogelveld zagen we Watersnippen met een Bokje ertussen. Jan Jaap was zo blij met zijn foto waar beide vogels op stonden dat hij de rest van het weekend zijn camera niet meer heeft meegenomen. Verder hebben we o.a. nog Roodborsttapuiten, Zanglijsters, Sijsjes en Tjiffen gezien. Na de lunch op

Tjiftjaf. Foto: Peter Zweedijk

de camping gingen we weer met auto op pad. Vanaf de dijk zagen we zeer veel Goud- en Zilverplevieren en andere steltlopers op akkers en weilanden. Aan de Waddenkant bij Utopia werden Lepelaars, Eider-eenden en een Slechtvalk gezien. De volgende dag hoorden we dat die Slechtvalk een Eider-eend had geslagen en die niet goed de baas kon. Volgens een andere vogelaar zat er op de akker ook een Slechtvalk met een geslagen prooi maar Ab en Ronald wisten van die Slechtvalk heel snel een Smelleken met prooi te maken. Verder zat hier een Tapuit meerdere keren op een paaltje fotogeniek te pronken. 's Avonds schoof het hele gezelschap aan in de Robbenjager, waar we lekker gegeten hebben en na het toetje werd de vogeltellijst ingevuld. Met de soorten van gisteren erbij kwamen we op 95.

Zondagochtend gingen we nog een keer in de buurt van de camping op pad, rechts om het campingmeertje heen, waarbij we overvallen werden door een fikse bui. Jan Jaap en Peter dachten nog voor de bui hun tenten in te kunnen pakken, maar dat haalden

Buizerd. Foto: Peter Zweedijk

Roze Spreeuw. Foto: Peter Zweedijk

Enige deelnemers. Foto: Peter Zweedijk

ze niet meer. Wij zaten ondertussen lekker aan de koffie en warme chocomel, al dan niet met appelgebak en slagroom. Op de camping werd geluncht, ingepakt en afgerekend, waarna we naar De Cocksdorp vertrokken om de juveniele Roze Spreeuw midden in het dorp tussen "gewone" Spreeuwen, van de vele besjes te zien eten. In het fascinerende gebied De Sluffer waren heel wat steltlopers te zien: o.a. Kanoeeten, Rosse Grutto's, Bonte Strandlopers en Bontbekplevieren. Ook werden we hier nog verblijd met een show van de Blauwe Kiekendief. Via de IJzeren Kaap, waar we naast vele vogels ook solex rijders te zien kregen, gingen we naar de boot, die al weer voor ons klaar lag en min of meer direct vertrok. Na een voorspoedige reis waren we om ongeveer half zeven weer bij de verzamelplaats in Deventer. Het vogeltootaal komt op ongeveer 103 soorten.

Tot slot wil ik alle chauffeurs bedanken voor de veilige reis en alle deelnemers voor hun gezelligheid.

Johannes Bouwhuizen

EBW 2016

EBW staat voor Euro Birdwatch. Elk najaar tellen vogelaars in heel Europa de trekvogels wanneer miljoenen vogels richting het zuiden vliegen, een spectaculair fenomeen. In Nederland coördineert Vogelbescherming de Euro Birdwatch al meer dan 20 jaar, samen met het Vogeltrekstation. De Euro Birdwatch is een initiatief van BirdLife International.

Euro Birdwatch 2016 vond plaats in het weekend van 1 en 2 oktober maar in Nederland wordt altijd op zaterdag geteld. Er hebben ongeveer 40 Europese partnerorganisaties, in evenveel landen, meegedaan aan de Euro Birdwatch.

In Deventer is dus ook op zaterdag 1 oktober geteld op de trektelpost aan de Yperenplas, door vier mensen. Er is geteld van 7.00 uur, een half uur voor zonsopkomst, tot 13.00 uur, door Mike Hirschler, Henk Nekeman, Piet Schermerhorn en Gretha Vos, waarbij de een wat langer op de telpost stond dan de ander. De trek was niet echt spectaculair te noemen. Er zijn 627 exemplaren geteld, 19 soorten werden waargenomen. De Vink was het meest talrijk met 421 ex. De Spreeuw was goed voor 62 ex. en op een gedeelte 3e plaats kwamen Witte Kwikstaart en Graspieper 32 maal langs gevlogen. Een groepje Boerenzwaluwen (11 stuks) was aardig en ook passeerde nog 2x een atalanta. Alle aantallen kun je inkijken op trektellen.nl. De trektelpost staat vermeld als EuroBirdwatch - Bolwerksweiden / Yperenplas.

Behalve dat trektellen boeiend én leerzaam is, zijn de teepeetjes, de vogels ter plaatse (afgekort met TP) een aardige afleiding als er even wat minder trek is. Op 1 oktober waren ter plaatse: Grote Zilverreiger 34, Visarend, Havik, Torenavalk, Waterral, Grote Gele

Kwikstaart , allemaal 1 x. Buizerd 2, Watersnip 12 en Wulp 68. Dit zijn de zogenaamde krenten in de pap. Een deel van de vogels komt overvliegen omdat ze van hun slaappleats komen en naar elders vertrekken om daar te foerageren.

Via Vogelbescherming Nederland kwam aan het einde van de dag de volgende informatie binnen van de voorlopige telresultaten in Nederland. (Gert Otens, VBN en Gerard Troost www.trektellen.nl)

Door de overheersende zuidenwind werden vooral veel kleine zangvogels 'gedwongen' om laag te gaan vliegen waardoor ze goed werden geteld.

In de Top Tien is dat dan ook duidelijk te zien:

1.	Graspieper	131.396
2.	Vink	113.078
3.	Spreeuw	57.064
4.	Grauwe Gans	9.971
5.	Kneu	8.460
6.	Kokmeeuw	7.848
7.	Aalscholver	6.627
8.	Boerenzwaluw	6.541
9.	Kievit	6.540
10.	Witte Kwikstaart	4.724

Het voorlopige totaal was: er werden 397.050 trekvogels geteld, verspreid over 173 soorten.

Gretha Vos

Tafeleenden meer mannen

15 februari, www.sovon.nl

Van de Tafeleenden zijn er in de winter steeds minder te zien in Noordwest-Europa. In de afgelopen 25 jaar nam het aantal overwinteraars met een kwart af, een ontwikkeling die ook in Nederland goed merkbaar was. Een zorgelijke afname met een nog onbekende oorzaak. Er lijkt iets mis met de opbouw van de populatie. Om daar meer over te weten te komen, turfden waarnemers in heel Europa de geslachtsverhouding bij deze eendensoort. In Nederland bekeken waarnemers in de afgelopen maanden ruim 50.000 Tafeleenden: 71% mannetjes, 29% vrouwtjes.

De afname van Tafeleenden is al een tijdje voer voor discussie van eendenspecialisten. Er zijn, in tegenstelling tot bijvoorbeeld zaagbekken, geen duidelijke aanwijzingen voor een verschuiving van het winteraantal onder invloed van gemiddeld zachter worden de winters. Regionaal spelen voedselproblemen mee, maar dat lijkt op populatieniveau niet de hoofdreden te zijn. Een van de hypothesen voor de scheve geslachtsverhouding is dat er jaarlijks te weinig vrouwtjes overleven. Dat zou komen doordat ze in de broedperiode makkelijker gepreedeerd worden dan mannetjes. Een andere hypothese is dat mannetjes eerder aankomen in de wintergebieden. Daar zouden ze vervolgens de beste voedselplekken bezetten. Maar

zijn er ook echt minder vrouwtjes?

Veel meer mannen.

Om die vraag te beantwoorden, deed Kane Brides van de Duck Specialist Group dit najaar de oproep om in heel Europa geslachtsverhoudingen van Tafeleenden te noteren. In Nederland sloegen Waarneming.nl en Sovon de handen ineen en riepen waarnemers en watervogeltellers op om Tafeleenden te turven. In de periode 1 november – 31 januari gaven 814 waarnemers 3737 bruikbare waarnemingen door, waarvan 3551 via Waarneming.nl. Een imposante steekproef met een mooie spreiding over het hele land. Er zitten vast wat dubbel getelde eenden tussen maar na een bewerking van de getallen ontstaat een eenduidig beeld: vrijwel overal in ons land hebben mannetjes de overhand.

Tafeleend. Foto: Harry Dijkerman

Niet veel veranderd.

De verhouding in Nederland pakt dus sterk in het voordeel van de mannetjes uit. Voor een totaalbeeld moeten de gegevens natuurlijk gecombineerd worden met tellingen uit heel Europa. Zo'n internationale telling werd ook al eens in de winters van 1988/89 en 1989/90 gedaan. Destijds bleek de verhouding 59% mannen en 41% vrouwen te zijn. In Nederland was het aandeel mannen 65-70%; er is de afgelopen vijftwintig jaar dus niet veel veranderd in de samenstelling van groepen Tafeleenden in ons land. Op basis van internationale gegevens zal er ongetwijfeld een uitgebreidere analyse worden gedaan door de eendenspecialisten. Overigens is het turven van geslachten (en leeftijden) altijd een zinvolle actie om populatie-ontwikkelingen te kunnen volgen. Blijven doen dus!

Vogel

De stilte is een brug op vleugels
Niet dat een vogel vliegt verbaast,
maar dat hij het geruisloos doet.

Chris J van Geel

Bergeend - Tadorna tadorna

Voorwoord

Onderstaand artikel geeft een overzicht van het voorkomen van de Bergeend in ons werkgebied. Hierbij is de begrenzing van waarneming.nl aangehouden. Dit beslaat globaal de IJsselvallei vanaf Zutphen tot Herxen/Windesheim. Het artikel werd oorspronkelijk geschreven als aanzet voor een Avifauna voor ons 50-jarig jubileum in 2017. Het schrijven en uitgeven van een avifauna bleek echter te ambitieus, te tijdrovend en dus niet haalbaar. Het lijkt mij echter wel leuk om elke IJsvogel te vullen met een karakteristieke soort uit ons werkgebied. Bij deze een eerste soortbeschrijving, de Bergeend.

Voorkomen in Nederland

Bergeenden broeden vooral in het westen en noorden van Nederland, in de duinen, op de Waddeneilanden, de Zeeuwse en Zuid-Hollandse delta en in poldergebieden. Dieper in het binnenland nestelen Bergeenden langs de Grote Rivieren en meer lokaal op vennen, afgravingen en nieuwe natte natuur. Hoewel van oorsprong een kustvogel, heeft de Bergeend vanaf 1970 zijn broedgebied landinwaarts uitgebreid. Tegelijkertijd verminderden de aantallen in de duinstrook, waarbij de decimering van het konijn (levert nestgelegenheid en houdt de vegetatie kort) en predatie door vossen meespeelt. Door de uitbreiding over het binnenland is de Nederlandse broedpopulatie als geheel desondanks licht gegroeid. In de atlasperiode 1998-2000 werd de Nederlandse broedpopulatie geschat op 5000-8000 paar (SO-VON).

Status binnen werkgebied: Jaarvogel

- Broedvogel : 25-50 broedpaar
- Wintergast: vanaf oktober tot half december schaars, maar aantallen nemen gestaag toe in de loop van de winter.

Voorkomen binnen werkgebied

Bergeenden kunnen jaarrond waargenomen worden. De eerste broedvogels komen in december aan, sommige zelfs al in november. De mannetjes arriveren het eerst, maar vanaf medio februari / maart voegen zich steeds meer vrouwtjes bij de "mannengroepen". Dit gaat gepaard met veel onrust, gebaltes en geruzie onder de mannen. Deze groepjes (meestal niet meer dan 5-15 ex., soms tot maximaal 30 ex.) treffen we vooral aan langs grote plassen in de uiterwaarden en, als de IJssel hoog staat, ook in plasdras uiterwaarden. Zodra er paren gevormd zijn, gaan die gezamenlijk op zoek naar potentiële broedplaatsen in de uiterwaarden of direct daarbuiten. Favoriete broedplekken zijn: dichte, breed uitgegroeide (mei)doornstruwelen en -hagen, "rommel"erfjes met oude schuurtjes, industrie- en bedrijventerreinen, randen van dijkdorpen als Olst en Welsum. Vaak zijn dit plekken waar nog konijnen voorkomen, zodat gebruik gemaakt kan worden van de holen. Maar er wordt ook gebroed tussen houtstapels en bouwafval, tussen afgedankte landbouwmachines en dergelijke. Het aantal broedparen schommelt jaarlijks tussen de 25 en 50. Slechts een deel van deze paren komt daadwerkelijk tot broeden. Naar schatting bedraagt het

aantal succesvolle paren hooguit 25-35%. De rest van de vogels slaat waarschijnlijk een jaar over, is nog te jong om te broeden of het legsel wordt voortijdig gepredeerd. Als er eenmaal jongen zijn, worden die vrijwel altijd naar de uiterwaarden geloodst, als ze daar al niet geboren zijn. De eerste paren met pulli kunnen in de tweede helft van mei verwacht worden, hoewel de meeste paren met jongen pas in juni gezien worden. Een gemiddeld paar brengt 2-6 jongen groot, maar zeer succesvolle paren ook wel 10 of meer. In gebieden met meerdere succesvolle broedparen ontstaan soms samengestelde families. Vanaf mei / juni trekken de niet-succesvolle broedvogels al weer weg om te ruïen in het Nederlands/Duitse Waddengebied of in de Zeeuwse/Zuid-Hollandse delta. In die periode pleisteren soms tijdelijk grotere

trekgroepen adulten langs de IJssel, tot maximaal 50 exemplaren (18 juni 2014, Welsummerwaard). Ouders met jongen blijven wat langer, maar in de loop van juli worden de laatste juvenielen definitief aan hun lot overgelaten. Deze blijven vervolgens nog enige tijd in de broedgebieden hangen maar vanaf september trekken ook zij geleidelijk weg. De laatste "diehards" zijn nog te zien tot in oktober. Oktober is de maand met de geringste kans op het waarnemen van een Bergeend. Vanaf eind november/begin december trekken de aantallen voorzichtig aan als de eerste broedvogels weer verschijnen.

Grafiek 1: Voorkomen Bergeend per maand in Midden-IJsselgebied (bron: waarneming.nl)

Trend als broedvogel

De eerste broedvogels langs de Grote Rivieren verschenen in de jaren veertig/vijftig van de vorige eeuw. In het Midden-IJsselgebied is de soort ingeburgerd vanaf eind jaren zestig. De oudst gedocumenteerde waarneming van een succesvol broedpaar dateert van 31 mei 1971: een paar met 6 pulli bij ruïne slot Nijenbeek. Momenteel is de Bergeend een vrij algemene broedvogel langs de IJssel, daarbuiten incidenteel.

Bijzonderheden

Op 26 juni 2011 werd een paar Bergeenden met grote jongen gezien bij een opgespoten terrein met zanddepot langs de Schipbeek/A1 ten oosten van Bathmen, op ca. 13 kilometer van de IJssel. Dit geeft aan dat sporadisch ver buiten het IJsseldal gebroed kan worden.

Foto's en tekst: Piet Schermerhorn

Literatuur/bronnen:

Waarneming.nl
SOVON Broedvogelindex

Vogels en de mens

Hoe menselijk is de vogel

Eeuwenlang hebben we aangenomen dat mensen zich onderscheiden van dieren door het vermogen te voelen, denken en anticiperen. Een combinatie van die drie eigenschappen leidt onder andere tot berekening. Dieren zouden daar niet toe in staat zijn, maar wie waarneemt hoe een gaai eikels verstopt om een wintervoorraad aan te leggen of hoe een paradijsvogel een prieeltje bouwt om een vrouwtje te verleiden tot de paring weet dat een vogel kan denken, voelen en anticiperen.

Toch heeft het lang geduurd voordat men daarachter kwam. En eigenlijk nog niet zo heel lang geleden kwam men bij dieren op het spoor van een andere, vermeend typisch menselijke eigenschap: bedrog. Evolutiebiologen vinden meer voorbeelden van valsspelerij (berekening, bedrog) bij dieren.

Drongo's zijn zangvogels met een gevorkte staart, donker of zwart van kleur en met een iriserende glans. De Afrikaanse soort is in staat een groep stokstaartjes (ook wel meerkatten genoemd) op de vlucht te laten staan. Ze doen dat door hun alarmroep te imiteren, waardoor alle stokstaartjes subiet op de vlucht slaan zodat de Drongo's op hun gemak het achtergebleven voedsel kunnen opeten. Misleiding heet dat, bedrog. De wetenschappelijke term luidt: cheating. Bedriegerij levert bij de mens een gevoel van euforie op, is onlangs aan het licht gekomen. Of dat het geval is bij dieren is nog niet bekend, maar het zal niemand verbazen als het wel zo is.

De Vogelscheurkalender 2016

Brand
control rooms
meld- en controlekamers

interieurs
projectinrichting en speciaalmeubilair

Duursledeweg 13
Postbus 311
7400 AH Deventer

T 0570 63 70 55
F 0570 63 13 44
E info@branddeventer.nl
W www.branddeventer.nl

schaap
opticiens

Waltorenpad 5 Deventer
Tel. 0570 61 69 77
www.schaapopticiens.nl

Korenmolen Eesterhoek
Geertruida Cornelia
Gorsseise Enkweg 2
7213 LM Gorssel
0575-492566

Voor tarwebloem,
volkoren-tarwe-rogge-maismeel.
Pannenkoekmeel en diverse broodmixen.

De Wandelwinkel
kaarten wandelgidsen reisgidsen
Bergkerkplein 5 7411 EN Deventer
0570 615077 info@dewandelwinkel.nl
www.dewandelwinkel.nl

KAREL LASSCHE BV
Danzigweg 10, 7418 EN Deventer, Postbus 265, 7400 AG Deventer

BEHEER EN VERHUUR VAN:

- KAMERS
- APPARTEMENTEN
- HORECA-ETABLISSEMENTEN

TEL.: 0570 - 630071 FAX: 0570 - 630723
info@karellassche.nl www.karellassche.nl

**Verstand van
tuin & dier**

Welkoop is de seizoenswinkel van Nederland. U kunt bij ons terecht voor producten en adviezen, toegespitst op de tijd van het jaar. Met steeds wisselende producten ziet onze winkel er dus telkens weer anders uit. Kom het buitenleven beleven in de winkel en laat u verrassen!

welkoop GORSSEL
Molenweg 38

Hallo JUMBO
Brinkman
Gorssel

Excursie Lauwersmeer

De weersverwachting gaf bewolkt weer met lichte regen in de middag en windkracht 6. Prima weer dus. Waarom er zoveel mensen alsnog niet meegingen, blijft gissen.

We vertrokken met 11 mensen inclusief een introducee om 7.15 uur. Bij Zoutkamp pikten we nummer 12 op. Op het moment dat we bij de Lauwersmeer aankamen, zagen we direct een Visarend die voor onze ogen een visje scoorde. Een goed begin! De Slechtvalk zat potdorrie niet op zijn vaste paal! Bij de vogelkijkhut van Jaap Deen zaten veel vogels op het water waaronder heel veel Brandganzen, Grauwe ganzen, Wilde eenden en Lepelaars. Hier en daar gelaardeerd met Casarca's, Kieviten, een enkele Kemphaan en andere eenden. De Slechtvalk zat op een klein hekje en even later zat hij op de grond te midden van een bult witte veren. Alsof hij een dons-kussen had stukgepikt. Stefan zag "een Houtsnip, nee een goudsnip..... uhhh, ik bedoel een Watersnip!" Vlak voor de hut kregen we een peepshow van een Watersnip. Deze ging zich in een prachtig licht zitten wassen en poetsen. Nog nooit zo mooi een Watersnip gezien!

Kemphanen en Kluten. Foto: Peter Zweedijk

Steenlopers. Foto: Peter Zweedijk

Na een kop koffie reden we naar de haven 'om Steenlopers te gaan kijken'. En ja hoor, die zaten weer op de aanlegsteiger. De meesten in winterkleed. Jonge Visdieven vroegen om voedsel. Goed idee, eten! Het was al half een, op naar het visrestaurant en naar de kibbeling (voor de meesten van ons). Omdat er op een steenworp afstand een Draaihals was gezien, zijn we daar heengereden. Helaas, geen Draaihals. De pogingen van enkele dames om opvallend met hun hals te draaien werd niet opgemerkt. Tenslotte reden we naar Ezumakeeg. Op het bouwland een hele grote groep Goudplevieren. Net toen viel er een spat regen. Geluk dus, voor de rest bleef het droog en zonnig. Bij Ezumakeeg hadden we prachtig licht van achter ons waardoor de vogels schitterend uitgelicht werden. De wind hadden we ook in de rug: alles zat mee dus. Enorme aantallen Kluten, Goudplevieren, Kieviten, Kleine strandlopers, Watersnippen, Bontbekstrandlopers en Kemphanen met alle kleuren poten, snavels en verenkleed. Natuurlijk waren er ook vogels in minder grote aantallen: Grote sterns, Reuzensterren, Krombekstrandlopers, Bruine kiek, Buizerd en Bonte strandlopers. Het is geen uitputtende opsomming, ik geef een indruk van de dag. We zagen in totaal 81 soorten vandaag.

Kemphaan juveniel. Foto: Peter Zweedijk

Het was weer zeer de moeite waard: het blijft een prachtige plek. "Het lijkt de Camargue wel!" aldus Ronald. Mooi weer, prachtige luchten, heel veel mooie vogels en gezellig. De 'extra Lauwersmeer-excursie'. Laten we hem erin houden!

Tineke Hirschler

Kluut. Foto: Peter Zweedijk

Vijf gekke feiten over broeden

23 april 2015, www.vogelbescherming.nl

In mei leggen alle vogels een ei, zo wil het gezegde. Maar waar is het niet. Er zijn vroege en late eieren. En er is meer opmerkelijks met vogels aan de hand tijdens het broedseizoen.

Na een paar weken zelf al broeden

Nauwelijks uit het ei en dan zelf al broeden na amper 6 weken! Verschillende soorten uit de kwartelfamilie presteren dit. Het is onvoorstelbaar. De hoogste leeftijd om met broeden te beginnen, kennen de grote Albatrossen: tussen 6 en 10 jaar. De gemiddelde zangvogel bij ons in de tuin broedt als hij één jaar is.

3 procent van de vogelmannen heeft een penis

Bij 97% van de mannetjes vogels komt sperma tijdens de voortplanting uit de cloaca. Dat is een multifunctionele opening waarin de afvoerkanalen voor urine, ontlasting en sperma uitkomen. Vogels hebben geen uitwendige geslachtsdelen. Dat zou ook extra risico's met zich meebrengen; ze raken makkelijk beschadigd en leveren bij zwemmen of vliegen ongewenste weerstand op.

Als je je ei kwijt moet

Normaal gesproken hebben vogels een nest gebouwd voordat het vrouwtje er eieren in legt. Wel zo handig. Veel vogels doen dat bij zonsopkomst. Dan zijn ze het ei kwijt en kunnen ze opgelucht voedsel gaan zoeken. Maar het gaat ook wel eens mis, bijvoorbeeld als een nest wordt vernield. Het vrouwtje kan dan zo omhoog zitten met haar ei, dat ze het toch moet leggen. Vaak zomaar ergens, op een grasveldje of een grinddakje. Met zo'n ei gebeurt verder niets; daar wordt niet op gebroed.

Een ei van 12 kilo

Het grootste ei dat ooit werd gelegd, was van een Reuzenstruisvogel die voorkwam op Madagaskar, 12 kilo. Het ei van onze huidige Struisvogel weegt ongeveer 1,5 kilo. Het duurt 3 kwartier om zo'n ei hard te koken! Het grootste ei van een Nederlandse vogel is dat van de Knobbelzwaan: 300 gram.

Eitand, bevrijdingsspier, luchtkamer

Om uit een ei te komen heb je gereedschap nodig. De eitand is een scherp uitsteeksel aan de snavel en een speciale bevrijdingsspier zit aan de achterkant van de schedel van een ongeboren kuiken. Wanneer het jong klaar is om uit te komen, drukt het zichzelf naar de stompe kant van het ei, want daar is een

ruimte met lucht ontstaan: de luchtkamer. Het jong kraakt de schaal met de eitand – en de kracht van de bevrijdingsspier – en gebruikt zijn poten om zich in het ei rond te draaien, waardoor scheurtjes in de schaal ontstaan. Meestal doet een jong wel een paar uur over het uitkomen. De eitand valt na een paar dagen van de snavel.

Vogels en zintuigen

Voelen

Sommige vogels kunnen goed voelen. Grondelende eenden doen dat onder water met zeer gevoelige sensoren in de snavel die hun vertellen of een aangeraakt object eetbaar is of niet. Spechten voelen dat met hun tong. Over dit laatste schreven Willughby en Ray in 1676 in hun befaamde Ornithologia, die als de eerste vogelencyclopedie of vogelgids wordt beschouwd: "De vogel kan zijn tong tot een lengte van drie tot vier duim (7,7 tot 10cm) naar buiten kan laten schieten, en weer naar binnen halen, dankzij twee kleine ronde stroken buigzaam kraakbeen....". Het uiteinde van die tong is puntig en benig en lange tijd is men ervan uitgegaan dat spechten hun prooien spietsen, maar niets is minder waar. Spechten trekken larven en insecten uit holtes en spleten naar zich toe door gebruik te maken van een kleverige substantie op de punt van de tong, die bovendien is voorzien van achterwaarts gerichte borstelharen. De spechtentong is behendiger dan de menselijke vinger en blijkt zo vol met tastzintuigen te zitten dat het kleinste verschil in druk waarneembaar moet zijn. Op de manier kan hij voelen wat hij te pakken heeft en daar concusies aan verbinden over de eetbaarheid. Hij is hoogstwaarschijnlijk ook in staat om smaak waar te nemen, maar daar zijn nog geen bewijzen van gevonden.

Zo gevoelig als de tong is, zo hard is de slag met de snavel. Een gevangen Ivoorsnavelspecht had eens binnen een uur een vuistgroot gat in een stenen muur weten te bikken.

Grote bonte specht. Foto: Harry Dijkerman

Excursie Oostvaardersplassen

De lokroep van de Oostvaardersplassen en het vooruitzicht dat dit wel eens de laatste mooie nazomerdag zou kunnen worden, bracht velen op de been. Maar liefst veertig leden hadden hun wekker tijdsgezet en verzamelden zich op het vertrouwde punt bij de Landbouwschool. Na zo'n vijf kwartier troffen we elkaar weer op een heuvel aan de Praamweg, met magnifiek uitzicht op de grazende runderen, paarden en herten. Waar de één een exotische Serengeti voor zich ontwaarde, zag de ander een akelig kaalgevreten vlakke met her en der dode bomen. Smaken verschillen, maar we kwamen voor de vogels en die waren er volop! Die dode bomen vormen trouwens een prima uitvalsbasis voor roofvogels en we ontdekten al snel het Smelleken, de kleinste roofvogel van Europa.

Een eindje terug ligt de vogelhut Oeverloper en daar vermaakten we ons met een groepje Pijlstaarten, een rustig zittende Watersnip en een als altijd prachtige IJsvogel. Ongemerkt waren een paar uur verstreken en het werd tijd voor een bakje koffie in het bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer. Daar zou je sowieso al een dag aangenaam kunnen zitten zonder naar buiten te hoeven. De pauze werd nuttig besteed want in de verte vlogen Zearenden en naast het centrum scharrelde een bijna handtamme Waterral rond.

Vanwege de omvang werd de groep gesplitst en trokken we het veld in. Het eerste team onder aanvoering van Ronald had geluk op het Baardmannenfront. Een stuk of tien van deze fraaie vogels (die bij nader ornithologisch inzicht niet bij de mezen horen, dus zeg nooit Baardmees) buitelden al pingend door het riet. De andere groep, onder leiding van Ab, kwam een Blauwe kiekendief tegen en had ook goed zicht op de al genoemde Waterral. Halverwege de tocht waren we een tijdlang in de grote hut De Zearend, van waaruit we spectaculaire troepen van Kieviten en Goudplevieren konden bekijken. En natuurlijk weer leuke roofvogels in kale takken, onder andere een Slechtvalk.

Teruggekomen bij het centrum was het even wachten tot iedereen aan de terugtocht toe was. Tijd dus voor een laatste boterham en voor gezellig bijkletsen. Maar toen de discussie over de prijs-kwaliteit vergelijking van Leica lenzen, via de toelage van Amalia overging op terreurdreiging en Big Brother, moesten we toch maar weer eens verder. De volgende bestemming was Biddinghuizen, waar Natuurmonumenten een fraai gebied beheert, het Harderbos. Door dat bos loopt een kronkelend, smal pad dat uitkomt bij de Kapteinshut. Die hut was al snel overbevolkt, maar dat mocht de pret niet drukken: we hadden uitzicht op een honderdtal prachtige Krooneenden. Naar ver-

Waterral Foto: Peter Zweedijk

luit overwintert in dit gebied de helft van de (misschien 500) Krooneenden die in Nederland blijven. Met het lage zonlicht op hun 'vosrode' koppen waren ze op hun mooist. Een buitenkans dus!

Voor het laatste stukje van de excursie zouden we weer verzamelen bij Harderwijk maar een enorme file noopte tot omrijden via Elburg. Geen nood, we hadden een prachtige dag.

Jan Kok

Blauwe reiger. Foto: Ab Winkelman

Krooneenden. Foto: Ab Winkelman

Het Usutu virus, een nieuwe vogelgriep?

In 2001 werd het Usutu virus of USUV voor het eerst gesignaleerd in Europa, in Oostenrijk om precies te zijn. Sindsdien is het virus verspreid naar andere Europese landen. In Duitsland komt het op grote schaal voor. Het virus is vernietigend onder zangvogels, voornamelijk merels zijn zwak voor dit virus. In gebieden van Duitsland zijn honderdduizenden merels gestorven, waardoor ze lokaal zijn uitgestorven. Er is ook goed nieuws want in Oostenrijk zijn de eerste tekenen van immuniteit te zien. In Nederland kwam het virus nog niet voor. Het virus kan ook bij mensen voorkomen. Tot nu toe zijn er twee gevallen bekend, deze zonder ziekteverschijnselen. Eventueel zijn koorts, hoofdpijn en huiduitslag mogelijke symptomen. Voor kanarie-eigenaren kan het virus problemen opleveren omdat kanaries ermee besmet kunnen raken. Van andere vogels die veel als huisdier worden gehouden, is nog geen besmettingsgevaar bekend.

Waar komt het vandaan

Sinds 2001 komt het Usutu virus voor in Europa maar het is zeker geen nieuw virus. Al in 1959 werd het virus beschreven, op dat moment kwam het in Zuid-Afrika voor. Het virus kwam ook al langer voor in andere Afrikaanse landen, verspreid over het hele continent. In 2001 was de eerste melding in Europa: het virus dook op in Oostenrijk. Al vrij snel verspreidde het zich naar Duitsland waar het inmiddels veel voorkomt. Het is nu ook al een tijdje in Nederland. Het virus is ook aanwezig in onder andere Spanje en Italië.

De verspreiding

Het virus wordt verspreid door muggen, voornamelijk van het genus *Culex*. Deze kleine muggen staan bekend als ziekteverspreiders. De muggen verspreiden het virus naar vogels. Voornamelijk zangvogels zijn gevoelig voor het virus maar er zijn ook gevallen bekend van uilen die aan het virus zijn bezweken. Behalve bij vogels komt het virus ook voor bij zoogdieren. Tot dusver is het virus alleen gesignaleerd bij ratten (de veeltepelmuis, een muizensoort die voorkomt in Afrika ten zuiden van de Sahara) en in zeldzame gevallen bij mensen.

Verwante virussen

Een reden waarom er veel angst heerst over het Usutu virus is dat het virus nauw verwant is aan andere virussen, welke gevaarlijk zijn voor mensen. Dengue en gele koorts lijken sterk op dit virus, net als het encefalitis virus en het west-nijl virus.

Het effect op vogels

Zoals al eerder vermeld, komt het virus voornamelijk voor bij zangvogels. Ook uilen en andere vogels kunnen eraan komen te overlijden. Vooral bij merels is het vaak fataal. Het is zo erg dat in delen van Duitsland al helemaal geen merels meer te zien of te horen zijn. Er zijn al honderdduizenden dode vogels gemeld. Na infectie met het virus worden de vogels suf en sterven ze binnen twee of drie dagen. Het virus is bij merels vaak dodelijk maar de verwachting is dat immuniteit zal ontstaan en toenemen. Op het moment is in Oostenrijk al te zien dat het aandeel van het virus in de totale sterfte van merels afneemt.

Het effect op muizen

Het effect van het Usutu virus op muizen is tot nu toe alleen onderzocht op muizen van één week oud. Hierop waren verschillende ziekteverschijnselen te zien zoals depressie, paraplegie, verlamming en coma. De verschijnselen traden op tussen 6 en 11 dagen na de besmetting. Dit klinkt beangstigend maar wanneer men er rekening mee houdt dat zeer jonge muizen met een aanzienlijke hoeveelheid virus zijn ingespoten, vallen de verschijnselen wel mee. Bij oudere dieren traden veel minder of zelfs helemaal geen verschijnselen op.

Het effect op mensen

Tot nu toe zijn er twee gevallen bekend en bewezen waarbij mensen besmet zijn met het Usutu virus. Deze zijn ontdekt door controle van bloed van bloeddonoren. Bij de besmette mensen zijn tot nu toe geen verschijnselen waarneembaar. Volgens virologen is het aannemelijk dat het virus ziekteverschijnselen mee kan brengen zoals koorts, hoofdpijn en huiduitslag.

Bron: Dier en natuur

Artiestiek beeld van wilde eenden. Foto; Wouter Kiela

Informatie vogelwerkgroep "De IJsselstreek"

Vogelwerkgroep "De IJsselstreek" is een actieve vrijwilligersorganisatie, die zich sinds 1967 bezig houdt met de bescherming van vogels in het IJsselgebied tussen Wijhe en Zutphen.

De activiteiten van de werkgroep bestaan onder meer uit cursussen, nestkast onderhoud, inventarisaties en tellingen van soorten en speciale gebiedsinventarisaties.

Maandelijks vindt een ledenbijeenkomst plaats in de Ulebelt, Maatmansweg 3 7425 NC Deventer. (niet in de maanden juli en augustus!). Ook zijn er maandelijks excursies.

Lid worden:

Mail Tineke Hirschler, vwgijsselstreek@gmail.com

Contributie: Leden € 14,-

ABN-AMRO bank: rekeningnummer IBAN NL28ABNA0470387297
t.n.v. vogelwerkgroep "De IJsselstreek"

Contactpersonen:

Informatie o.e.v.: H. Hietbrink, 0575-491992

WOP onderzoek en

Publicaties o.a. tellingen E. Veldhoen, estherveldhoen@gmail.com

Kolonievogels P. Schermerhorn, pschermerhorn@concepts.nl

Steenuilwerkgroep: K. Spijker, 0570-643600

Kwartelkoning en roofvogels: W. Gerritse, 0570-591983

Waarnemingen: J. Kuipers, jkuipers01@gmail.com

Junior Vogelclub 10-14jaar: M. Hoksberg, 06-24129174

Watervogeltelling: E. Somhorst, e.somhorst@hotmail.com

Invulling programma ledenavond: H. Dijkerman, harry-dijkerman@zonnet.nl

Gewonde vogels: St Vogelasiel Noah, Halle, 0314-390027
E. vd Werf, Kampen, 06-22604478

Internetsite: www.vwg-deijsselstreek.nl

Contactadres: vwgijsselstreek@gmail.com

Facebook: Vogelwerkgroep de IJsselstreek Deventer

Inleveren kopij voor volgende editie (Nr. 86) van de IJsvogel voor 1 maart 2017 bij Ellen Somhorst. Tekst zonder opmaak aanleveren in Word! Maximaal 500 woorden. Foto's liefst in orgineel formaat. Zowel tekst als foto's voorzien van naamsvermelding!

Moeilijke/pijnlijke voeten?
Kom naar René Vos Outdoor & Sports in Gorsse!

Podologisch schoenadvies

Uitgebreide collectie wandel/ bergschoenen van vierdaagse-schoen tot expeditie schoen.

Hoofdstraat 39 / Gorsse!
Tel. 0575 - 49 39 89
www.rene-vos.nl

di t/m do 10.00 - 18.00
vr 10.00 - 20.00
za 09.30 - 17.00

Hanwag
Lowa
La Sportiva
Meindl
Salomon
Keen
New-Balance

Excursies en activiteiten

- 7 december Ledenavond. Na de pauze presentatie voorjaarsreis Camargue door Mike Hirschler.
- 17 december Watervogeltelling. Vertrek 10:30 uur.
- 24 december Gorsselse Heide. (1/2 dag) Vertrek 8 uur.
- 4 januari Ledenavond en de jaarlijkse nieuwjaarsquiz verzorgt door Peter Zweedijk.
- 14 januari Watervogeltelling. Vertrek 10:30 uur
- 28 januari Zuidpier – Hondsbossche Zeewering. (Hele dag) Vertrek 7 uur.
- 1 februari Ledenavond. Jaarvergadering en boerenkoolmovie.
- 18 februari Watervogeltelling. Vertrek 10.00 uur.
- 25 februari Rondje IJssel Deventer – Zutphen. (1/2 dag) Vertrek 8 uur.
- 1 maart Ledenavond. Lezing over vogelsporen door Jeroen Kloppenburg.
- 18 maart Watervogeltelling. Vertrek 10.00 uur.
- 25 maart Workummerwaard. (Hele dag) Vertrek 8 uur.
- 5 april Ledenavond. Na de pauzeprogramma nog niet bekend.
- 15 april Watervogeltelling. Vertrek 9.00 uur.

Watervogeltelling is altijd met de fiets vanaf de spoorbrug in Deventer naar het pontje bij Gorssel.
Aanmelden excursies bij:

Ab Winkelman: 06-54687851; ajw.winkelman@hotmail.com

Ronald Groenink: 06-51095815 ronald.shikra@hetnet.nl

Harry Dijkerman: 06-22379074 harry-dijkerman@zonnet.nl

Bij vervoer per auto wordt de brandstof met de bestuurder verrekend op basis van 0,20 cent per kilometer!
Vertrek excursies bij de voormalige Tropische Landbouwschool, hoek Centuurbaan – Brinkgreverweg.

Belangrijk: Voor alle excursies graag tijdig opgeven (tot 2 dagen voor excursie) bij bovenstaande personen.
Vermeld altijd of je beschikt over vervoer, of je wilt rijden en hoeveel personen er mee kunnen of dat je met iemand anders wilt meerijden.